

(Tudósítónktól.)

Az elmúlt héten, a *Süddeutsche Zeitung* kulturális részében jó háromnegyed oldalas tanulmány foglalkozott a magyarországi politikai-szellemi hangulattal. Az alcím szerint „A marxizmus után a jobboldali radikalizmus veszélye fenyeget.”

A tanulmány kiindulópontját a Lukács György körül kialakult tudós kör eszméinek elemzése vezeti be. „Ők a teológusokhoz hasonlóan arra érezték elhivatottnak magukat, hogy az üzenet magját megmentsék abból a törmelékből, amelyeket a történelem rendkívül megkérdőjelezhető képviselők nyomán rárakott.” A szóban forgó tudósok ma már valamennyien felhagytak eredeti szándékukkal – írja a szerző.

Cikkünk írója szerint **Eörsi István** drámaíró azon kevesek egyike Budapesten, aki számára a marxista módszerek továbbra is fontosak, mértékadóak. Kérdése: hogyan ábrázolhat konfliktusokat anélkül, hogy azok dialektikáját megértené? Ugyanakkor vallja: „Tudja, most a dialektikáról beszélni a mai Magyarországon éppen olyan obszcén, mintha valaki az anyja és apja nemi szerveiről beszélne.” Köztudott, hogy **Eörsi** egyáltalán nem valószínű azzal, hogy „rég kommunis-

Süddeutsche Zeitung

A dialektika obszcén fogalom

Jobboldali puccs veszélye Magyarországon?

ta”: hosszú éveken át művei tiltottak voltak, s ha Tábory György 1984-ben nem vitte volna színpadra egyik darabját, akkor a Kádár-rendszer az akkor disszidensként élő íróat agyonhallgatta volna. **Eörsi** szerint Kádár a „60-as években mintegy „paktumot” kötött a néppel: látszólagos szabadságot adott azért, hogy hatalma érintetlen maradjon. Ez azonban az emberi lelkekben korrupcióra vezetett.

„Egy ember élhet még rossz lelkiismerettel. Még kettő vagy akár öt is. Egész generáció azonban nem” – idézi tanulmányunk írója **Eörsit**. Mindaddig nem is volt baj, amíg Kádár be tudta tartani ígéreteit. De aztán elkezdtek egyre jobban emelkedni a húsárok. Megint csak a drámaíró szavaival: „Nem tudom, hogy milyen belső összefüggés áll fenn a húsárok és egy nemzet tudata között. Csak azt tudom, hogy abban a pillanatban, amikor a húsárok

folyamatosan emelkedtek, az emberek megkérdezték: „*Ki is ez a Kádár? Nem ő ölte meg Nagy Imrét?*”, egyszerre beesett ez nekik, de akkor már ennek a kormánynak hamar vége lett.”

A húsárok és a tudat dialektikájának kérdése akkor is felmerül, ha nyugati előjel mellett vetik fel. A *Süddeutsche Zeitung* szerzője szerint ma ez történik Magyarországon, mert az embereknek egyáltalán nem megy jól. Szabadság és szegénység a Nyugattal szemben szerzett új tapasztalatokkal szorosan egybefonódik. A *Jelenlegi tanácsalanságban a Nyugat kevés tájékozódást nyújt*. Ehelyett újabb „kísérlet” tűnik fel: a szélsőjobboldaliságé.

Hogy ez mind nem csupán rémálom, arra példaként a *Csurka István* által szerzett tanulmányt idézi cikkünk. Jól

lehet Csurkát (Gábor Mihály értelmezése nyomán) olyan íróként tartja számon, aki az 1956-os felkelésről a legjobb darabot írta, mégis szörnyűséges pamfletnek itéli a dolgozatot. „Az egész nem lenne annyira drámai, ha ugyanez a Csurka István nem a Magyar Demokrata Fórum ügyvezető elnöke lenne. Ez olyan, mintha Franciaországban Chirac lenne a kormányfő, és pártjában az ügyvezető szerepét Le Pen töltené be” – világitja meg saját olvasói számára a helyzetet a szerző. A veszély azért lényegesen nagyobb, hiszen itt nem egy egyszerű íróról van szó, hanem olyan emberről, akinek követői közé tartozik például a belügyminiszter, *Boross Péter* is. Tovább szó szerint a cikk: „Amikor az októberi emlékünepségen az államelnököt,

Göncz Árpádot, skinek – akik horog- és nyilaskereszttel díszítették magukat – kifütyülték, akkor mindez a Belügyminisztérium alá tartozó határőrök támogatása mellett történt. Azonban hivatalos vizsgálóbizottságot nem állítottak fel. Antall ezt megakadályozta. A jobboldali puccstól való félelem sokkal több, mint az értelmiség hisztériája. Reálisn meg alapozott.”

Részben ezzel magyarázható a Lukács-iskola további kutatással való felhagyása. A marxizmustól való búcsúnak ahhoz is van némi köze, hogy abban alig valami állt állam- és jogelméletéről. Itt jött létre a leglátványosabb törés. Ugyanakkor nem jött létre egy másik törés, amely sokkal lényegesebb lett volna, és amely nemcsak a jelenlegi politikai és gazdasági életet mérgezi, hanem a szellemi is. Ne-

vezetesen arról van szó – hangsúlyozza a szerző –, hogy a *Kádár-korszak funkcionáriusai ma java részt menő menedzserek*. Amikor a fordulat után a privatizáció korszaka beköszöntött, akkor hamar megtalálták az utakat a jelenlegi kormánykoalíció szakembereinek felé: végül is ők ismerték az utakat. Az eredmény: az évtizedek megsokkolt minta szerinti hatalmi struktúra kiépülése. A cikkíró szerint itt illik a képbe a rádió és televízió elnökének leváltására irányuló kormánykísérlet is. (A tanulmány éppen lemondásuk napján látott napvilágot – recenzius megjegyzése.) Nem jó a klíma Magyarországon” – szögezi le a szerző.

A szocialista párt tagjai ma megint részint azokból az emberekből állnak össze, akik korábban a még létező szocializmus ellen tollat ragadtak. Az ilyesfélék számára a létező szocializmus idején Magyarországon, mint „a szocializmus laboratóriumában”, a gazdasági kísérletezésben volt hely. Ma azonban – nem csak számukra és bennük – több a tanácsalanság, mint a program. Magyarország többé nem laboratórium – szögezi le befejezésül Stephan Wehowsky.

Balogh Vilmos Szilárd